

Mezinárodní konfesněprávní konference v Ostřihomi

Ve dnech 28. – 29. září 2021 se konala v Ostřihomi mezinárodní konference na téma *Církve střední Evropy v procesu transformace*. Pořádající institucí bylo Centrum sv. Vojtěcha (Adalberta) se sídlem v arcibiskupském semináři v Ostřihomi, ve spolupráci s Katolickou univerzitou Pétera Pázmánye v Budapešti. Cílem konference bylo přispět ke vzájemnému sdílení zkušeností a výsledků bádání církevních i občanských historiků ze zemí střední Evropy, sblížených i trpkými zkušenostmi s perzekucí církví za komunistického režimu. Záštitu nad konferencí přijal maďarský primas, ostřihomsko-budapeštský arcibiskup Péter kardinál Erdő.

Českou republiku na konferenci zastoupili P. doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., J.C.D., z Teologické fakulty Jihočeské univerzity, Stanislava Vodičková, DiS. a PhDr. Markéta Doležalová, obě z Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen ÚSTR), PhDr. Michal Pehr, Ph.D., externí spolupracovník ÚSTR a Mgr. Michael Pfann, Ph.D., který se zabývá dějinami Českobratrské církve evangelické.

Slovensko zastupoval všem dobře známý politik *RNDr. František Mikloško*. Vystoupil s příspěvkem *Vliv tajné i oficiální církve na Slovensku na polistopadový vývoj v zemi*.

První den konference zahájil *P. Ádám Somorjai OSB* svým referátem *Změna režimu nebo Rok zázraků*, ve kterém se vrátil k době kolem roku 1989, kdy v Maďarsku došlo, na rozdíl od jiných středoevropských zemí, k demontáži „gulášového socialismu“ postupnou cestou. Posléze přednášel *prelát kanovník Henryk Zieliński* na téma *Role církve v Polsku během transformace společenského systému ve střední Evropě*.

PhDr. Markéta Doležalová přednesla příspěvek *Šedesát let zápasu o náboženskou svobodu*. Historické podmínky přechodu katolické církve v českých zemích od života za totality k pluralitě. Shrnula v něm dějinné skutečnosti ovlivňující postavení katolické církve v českých zemích za první republiky od počáteční nepřívětivosti veřejnosti přes značný pokrok s přispěním aktivit katolických kruhů v jubilejních letech 1929 a 1935. Vyzdvihla dalekosáhlé zvýšení kreditu katolické církve v národních kruzích v důsledku významné účasti kněží, řeholníků

i katolických laiků na rezistenci proti nacismu, pomoci židům (od vystavování falešných křestních listů až po jejich ukrývání) a následným četným obětem na životech, které přinesli. Hovořila o statečnosti biskupů za komunistické diktatury v Československu a pronásledování kněží i laiků včetně dětí pro víru. Církev se stala na dlouhou dobu, až do roku 1989, nejvýznamnější alternativou proti ideologickému monopolu totality.

Polský historik *dr. hab. Miroslaw Szumilo* přednášel na téma Spolupráce katolíků z Polska a Československa v 80. letech 20. století.

Druhý den konference vystoupil *dr. Michal Pehr* s příspěvkem Katolická církev v Československu v době perestrojky. Úpadek *Pacem in Terris* a růst opoziční církve. Následující příspěvek přednesl *Rafal Maciej Łatka* pod názvem Katolická církev v Polsku tváří v tvář systémové transformaci (1987–1989).

Poté přednesl *P. doc. JUDr. Stanislav Příbyl* příspěvek Církev v České republice. Popřel rozšířený názor o tíhnutí českého národa k ateismu, popřípadě k církvím-dědičkám husitské reformace, a podepřel své téze statistickými údaji. Pojednal o právním postavení církví, zejména o zúžení některých jejich původních širších práv vyhlášených zákonem z roku 1991 zavedením tzv. zvláštních práv zákonem z roku 2002. Věnoval se majetkovému vyrovnání státu s církvemi na základě zákona z roku 2012 a přechodu církví na samofinancování. Představil současnou úpravu registrace nových církví a náboženských společností.

Stanislava Vodičková DiS vystoupila s příspěvkem na téma Řeholní život v komunistickém Československu a jeho přechod do demokratických podmínek. Zmínila likvidaci všech mužských řádů a kongregací nezákonnou cestou na jaře roku 1950. Především se však věnovala ženským řádům i kongregacím, deportovaným od druhé poloviny roku 1950 do centralizačních táborů (tzv. charitních domovů) v pohraničí se zákazem přijímat dorost. Zmínila úsilí některých z nich o tajnou výchovu dorostu vně centralizačních táborů. Věnovala se obnově řádového života po navrácení klášterních budov zákony z let 1990 a 1991. Navzdory přirozenému úbytku členek jen zčásti nahrazenému přijetím většího počtu novicек od roku 1990 obnovily řehole a kongregace sester a mnišek po roce 1990 opět svou zdravotnickou, charitativní a školskou práci i kontemplativní život, a některé působí dokonce i v zahraničních misiích.

Zajímavý příspěvek přinesl *György Sági* pod názvem Role biskupa Nándora Jusztina Takácase OCD při obnově řeholního života v Maďarsku.

Na závěr konference připravili organizátoři vernisáž maďarské verze výstavy *Neméjite strach! Církev a cesta střední Evropy ke svobodě*. Výstava vznikla v loňském roce za polské, slovenské, české a maďarské spolupráce. Jednou z institucí spolupracujících na tomto díle byl i ÚSTR.

Redakčně zpracováno podle zprávy PhDr. Markéty Doležalové